

Олександр МІХНО,
директор
Педагогічного музею України,
доктор педагогічних наук

130 років від дня народження Осипа Гермайзе (1892-1958), українського історика, педагога, громадсько-політичного діяча

Гермайзе Осип Юрійович народився 5 серпня 1892 у Києві в сім'ї фотографа. Закінчив Третю Київську гімназію (1910) та історико-філологічний факультет Київського університету (1916). З 1918 читав лекції з історії України на літніх учительських курсах в Умані, Кролевіці, Миргороді, Гадячі. Одночасно почав викладати історію в 2-й Кирило-Мефодіївського братства українській гімназії. З 1919 по 1924 працював у Першій українській гімназії ім. Т. Шевченка (згодом Трудова школа ім. Т. Шевченка).

Перетворенню гімназії у широко-відому освітню установу великою мірою сприяли її керівники (спочатку – П. Холодний, пізніше – В. Дурдуківський) та педагогічний колектив, що складався з найкращих представників українських педагогічних сил. Українську мову і літературу в різні роки тут викладали В. Дурдуківський, Л. Білецький, французьку мову – С. Русова, математику – професор В. Шарко, релігію – майбутній митрополит УАПЦ В. Липківський, спів-композитор П. Козицький, музику – дочка М. Лисенка Мар'яна, малювання – художник Ю. Михайлів. До О. Гермайзе історію у гімназії читав В. Прокопович. Крім історії, Осип Юрійович викладав і суспільствознавство.

Роботу у школі О. Гермайзе поєднував з активною викладацькою діяльністю у вищих навчальних закладах. З 1920 на кафедрі української історії в Інституті народної освіти йому доручили читання спеціальних курсів (історична географія України, колонізація Лівобережної України, Велике князівство Литовське у XVI ст., історія землеволодіння в Україні, соціологічні передумови історії) і загальний курс історії України. У 1921 його обрали доцентом для читання курсу історії сільськогосподарства в Україні

Серпень 2022. Постаті

на агрономічному факультеті сільськогосподарського інституту.

Паралельно з викладанням у школах та вишах О. Гермайзе працював в Українській Академії наук. Ще 1919 його було обрано постійним членом історико-географічної комісії УАН, а згодом він перейшов на роботу в археографічну комісію, ставши невдовзі її керівником. Осип Гермайзе налагоджував контакти академічних інституцій з громадськістю, брав участь в організації ювілеїв визначних учених (М. Драгоманова, М. Костомарова, М. Максимовича). За період 1923–1929 учений опублікував майже 40 праць з історії громадських рухів в Україні XIX–XX ст., з української історіографії, історії літератури, історичного краєзнавства.

У 1929 арештований за сфабрикованою справою Спілки визволення України (СВУ) і у квітні 1930 засуджений разом з іншими представниками української інтелігенції (С. Єфремов, М. Слабченко та ін.) до 5 років ув'язнення. У 1934 достроково звільнений і висланий до Саратовської області, де займався викладацькою діяльністю. У 1937 отримав новий строк ув'язнення, який у 1944 був продовжений. Так і помер учений за ґратами 22 вересня 1958, провівши половину життя за колючим дротом. Майже на термін його покарань розтяглася і юридична реабілітація, що почалася в 1959 і закінчилась у 1989.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках» 130 років від дня народження Осипа Гермайзе відзначається на державному рівні.

150 років від дня народження Степана Сірополька (1872–1959), українського педагога, бібліокознавця, громадського діяча

Степан Сірополько: «Нація, яка мусить домагатися рідної школи, де вивчення рідної мови та літератури, рідної історії та географії є найважливішими предметами...».

Степан Сірополько народився 15 серпня 1872 у с. Обичів, тепер Прилуцького району Чернігівської області. У 1897 закінчив правничий факультет Московського університету. Просвітницьку діяльність розпочав завідувачем відділу народної освіти спочатку Тульської, а потім Московської губернських земських управ. З 1917 плідно займається народним шкільництвом у Києві: обіймав посаду радника з питань освіти при Генеральному секретаріаті Української Центральної Ради, пізніше (липень 1919) – товариша Міністра народної освіти УНР. Разом з Генеральним секретарем П. Холодним розробив проєкт «єдиної школи»;

викладав у Київському Фребельському педагогічному інституті та на різноманітних курсах для вчителів і культурно-освітніх діячів; працював у численних українських наукових, національно-культурних та громадських установах й організаціях; виступав за національний характер шкільництва; обґрунтовував тісну єдність дошкільного, фізичного та національного виховання; обстоював принцип взаємозв'язку між питаннями національної освіти і бібліотечної справи; розробив інструкцію для бібліотекарів, уклав «Взірцевий каталог шкільної та народної бібліотеки» (1918), видав перший практичний порадище для бібліотекарів України; з його ініціативи було відкрито безкоштовні бібліотеки-читальні.

Значну частину свого життя (39 років) Степан Сірополько змушений був працювати за кордоном у вимушеній еміграції. З 1923 читав лекції про позашкільну освіту на курсах для вчителів нижчих і середніх шкіл у Каліському військовому таборі у Польщі. 1925 став професором школознавства та позашкільної освіти в Українському Високому педагогічному інституті ім. М. Драгоманова у Празі й в Українському технічно-господарському інституті позаочного навчання в Подєбрадах, на відділі журналістики.

Д о с л і д ж у в а в т в о р ч і с т ь М. Драгоманова, М. Корфа, М. Пирогова, І. Стеценка, П. Холодного та ін. Автор монографії «Історія освіти на Україні» (Львів, 1937) – першого цілісного дослідження історії української освіти. Друкувався в часописах «Світло», «Вільна українська школа», «Нова школа» «Учительський голос», «Учитель», «Шлях освіти і навчання», «Рідна школа», «Літературно-науковий вісник» й ін. Вагомим особистим науковим доробком (близько 500 статей (українською, чеською, німецькою, французькою мовами), монографій, рецензій, підручників) С. Сірополько сприяв інтеграції української наукової думки до світової науки.

Помер С. Сірополько 25 лютого 1959 у Празі.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках» 150-річний ювілей Степана Сірополька відзначається на державному рівні.

190 років від дня народження Вільгельма Вундта (Wilhelm Wundt; 1832–1920), німецького психолога, філософа

Вільгельм Вундт з'явився на світ 16 серпня 1832 в місті Некарау поблизу Мангейма. Ще будучи юнаком, він почав цікавитися медициною, вивчаючи її в університетах Берліна, Гейдельберга і Тюбінгена. В 1858 Вундт опублікував свою першу статтю «Доповіді з теорії

чуттєвого пізнання», в якій висловив свою точку зору щодо основних понять у психології і її найважливішого принципу – експериментального методу. У 1864 обіймав посаду професора фізіології в Гейдельберзькому університеті, з 1874 – професора психології в університеті Цюріха, а з 1875 – професора філософії в місті Лейпцигу.

1879 Вундт заснував у Лейпцигу першу в світі лабораторію експериментальної психології, перетворену 1881 на Інститут психології – теж перший у світі (прообраз сучасних дослідницьких інститутів). Поява в арсеналі психології строго наукового методу – експерименту – стала найважливішою причиною визнання її окремою наукою.

Спершу у лабораторії проводили дослідження з трьох напрямів: відчуття та сприйняття; психофізичні особливості; час реакції. Пізніше Вундт запропонував вивчати асоціації та почуття. Як зазначали учні, він сам експериментував у лабораторії не проводив і не затримувався там довше ніж на 5–10 хвилин. Метод навчання був дуже своєрідний: Вундт видавав учням листочки з експериментальними завданнями, перевіряв звіти про роботу і вирішував, чиї праця варта публікації у «Філософських студіях» (журнал, заснований Вундтом). Багато його учнів стали відомими вченими-психологами, серед них Еміль Крепелін (Німеччина), Джеймс Маккін Кеттелл (США), Ернст Мейман (Німеччина), Гуго Мюнстерберг (Німеччина) та ін. Загалом у лабораторії Вундта було виконано понад 270 докторських дисертацій.

Нині при Інституті психології Лейпцизького університету заснована меморіальна кімната, в якій зібрані врятовані експонати з лабораторії. На стіні сучасної будівлі, збудованої там, де колись стояла будівля лабораторії, розміщено пам'ятну дошку з портретом Вундта та коротким текстом, що нагадує про цей факт. Відвідування знакових місць, пов'язаних з історією світової психології, є мрією та метою багатьох психологів. Безумовно, об'єктом номер один у цьому списку є місто Лейпциг як батьківщина наукової психології та Музейна кімната Вільгельма Вундта при Лейпцизькому університеті

В останнє десятиліття свого життя Вундт відсторонився від експериментальної психології, зосередившись на грандіозній 10-томній праці «Психологія народів» (1900-1920).

Помер Вільгельм Вундт 31 серпня 1920 у Гросботені під Лейпцигом.

130 років від дня народження Сави Чавдарова (1892–1962), українського педагога, директора Українського науково-дослідного інституту педагогіки у 1945–1956 рр.

Народився Сава Христофорович Чавдаров 9 серпня 1892 у селі Бешалма (Молдова) у сім'ї вчителя.

Освіту здобув на історико-філологічному факультеті Київського університету. За п'ятдесят років науково-педагогічної діяльності Сава Чавдаров пройшов шлях від звичайного вчителя до відомого вченого. Вчителював у сільських школах на Київщині, викладаючи українську мову і суспільствознавство. Згодом викладав у вищих навчальних закладах педагогіку, історію педагогіки, методіку української мови.

У 1930-их Сава Чавдаров працює викладачем Київського інституту народної освіти (нині Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова). Під час Другої світової війни працює завідувачем кафедри педагогіки Сухумського педагогічного інституту у Грузії. Після звільнення Києва від нацистів викладав в Київському університеті ім. Тараса Шевченка. Майже 20 років завідував кафедрою педагогіки цього університету. Плідною на наукові здобутки була діяльність вченого, пов'язана з Українським науково-дослідним інститутом педагогіки (УНДІП). У різні роки Сава Христофорович завідував в інституті відділом мови і літератури, відділом педагогіки, виконував обов'язки директора з наукової роботи. А з 1945 по 1956 Сава Чавдаров очолював УНДІП. Учений був особисто знайомий із Василем Сухомлинським. І саме будучи очільником Інституту педагогіки неодноразово консультував Василя Сухомлинського в написанні дисертації. Сава Чавдаров, як вимогливий учений, мудра і добра людина, друг і порадище, дав видатному педагогу напутні побажання в науку.

Коло наукових інтересів Сави Христофоровича було різноплановим. Учений досліджував проблеми загальної педагогіки, історії педагогіки, дидактики, лінгводидактики, методіки викладання української мови, теорії виховання.

Багато зусиль доклав для вдосконалення методіки викладання української мови в школах. Він – автор низки методичних посібників для вчителів з методіки викладання української мови в початковій та середній школі, численних шкільних підручників з української мови, більшість із яких витримали до 30 перевидань.

Вагомим внеском С. Чавдарова у педагогічну науку і практику став перший в Україні посібник «Педагогіка» для педагогічних і вчительських інститутів. Книга була укладена співробітниками відділу педагогіки УНДІП за загальною редакцією Сави Христофоровича. У підручнику було подано відомості з історії дидактики, обґрунтовано завдання освіти, проаналізовано поняття «загальна освіта», «політехнічна освіта» тощо.

Низку розвідок учений присвятив дослідженню педагогічної спадщини Костянтина Ушинського, Антона Макаренка, педагогічним ідеям у творчості Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка.

З виходом у світ праці С. Чавдарова «Педагогічні ідеї Тараса Григоровича Шевченка» (1953) пов'язується заснування педагогічної шевченкіани в Україні.

Помер Сава Чавдаров 20 вересня 1962 р. у Києві.

Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022-2023 роках» 130 років від дня народження Сави Чавдарова відзначається на державному рівні.